

Коваль С.Л., к.е.н., доцент кафедри фінансів

Коваль С.Л., к.э.н., доцент кафедры финансов

Koval S., c.e.s., professor

**ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ
УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

**ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ СБЕРЕЖЕНИЙ ДОМОХОЗЯЙСТВ
УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ**

**FACTORS THAT DETERMINE HOUSEHOLD'S SAVINGS IN
UKRAINE NOWADAYS**

Залучення заощаджень населення до інвестиційних процесів є актуальною темою для України протягом усього періоду становлення та розвитку її економіки. Банківські депозити є найбільш поширеною формою заощаджень домогосподарств. Держава зацікавлена у залученні коштів населення у банківську систему для подальшого використання цих фінансових ресурсів для потреб економіки.

На процес формування заощаджень домогосподарств впливають різні фактори, які мають не лише макроекономічну природу, але пов'язані із особливостями поведінки населення у різних економічних умовах. Українські вчені З. Ватаманюк, М. Савлук, С. Панчишин виділяють такі основні чинники, які впливають на процес формування заощаджень: державна політика, економічна та демографічна ситуація [1, с. 244].

Активізації формування заощаджень домогосподарств також сприяє наявність фінансово стійких банківських установ, які користуються довірою громадян. І навпаки, розчарування в стабільності банківської системи призводить до вилучення коштів із банківських установ та зумовлює кризові явища в економіці країни.

Потенціал заощаджень також залежить від політичної ситуації в державі. Так, негативна політична ситуація зумовлює нестабільність та зниження обсягу заощаджень. Яскравим прикладом є 2004 рік, коли «Помаранчева революція»

призвела до відтоку вкладів з банківської системи та до запровадження вимушених заходів з боку НБУ у формі мораторію на дострокове вилучення депозитів. Така ситуація зумовила зростання недовіри до вітчизняної банківської системи і як наслідок – зниження обсягу коштів, які було залучено банківськими установами від населення.

Фінансова криза 2008 р. також спричинила відтік коштів населення із банківської системи. Покращення економічної ситуації в державі в наступні роки супроводжувалося зростанням заощаджень домогосподарств у 2010–2013 рр.

Анексія АР Крим, військові дії на сході України зумовили спад економіки та девальвацію національної валюти у 2014 р. В умовах скорочення виробництва різко погіршились показники ринку праці та доходів населення. Показник безробіття розраховані за методологією Міжнародної організації праці сягнув найвищого рівня з 2009 року (9,5% у III кварталі 2014 р.). За підсумками 2014 р. темпи зростання середньої номінальної заробітної плати наприкінці року прискорились (до 10,4%), при цьому реальна заробітна плата скоротилась на 13,6%, що стало причиною скорочення реальних наявних доходів населення [2].

Об'єктивне погіршення ринкових очікувань призвело до відпливу депозитів із банківської системи. Так, обсяг коштів фізичних осіб на рахунках в банках знизився від 433,7 млрд. грн. станом на 1 січня 2014 р. до 416,4 млрд. грн. станом на 1 січня 2015 р. [3]. Як наслідок збільшився обсяг готівки поза банками (на 19,0%), рівень доларизації коштів фізичних осіб зріс з 4,8% до 53,2% [2].

У складних економічних умовах зростає роль держави як захисника прав фізичних осіб-вкладників банків. Державні гарантії вкладникам вітчизняних банків забезпечує Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Діяльність фонду спрямована на відшкодування грошових коштів вкладникам банків, які неспроможні виконати свої зобов'язання. Джерелами формування коштів фонду є: внески банків-учасників, доходи, одержані від інвестування коштів

Фонду в державні цінні папери України, кошти (у тому числі облігації внутрішньої державної позики), залучені Фондом шляхом випуску облігацій фонду, кредити, залучені від Національного банку України, кошти з Державного бюджету України [4]. Функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб забезпечує певний рівень довіри населення до банків. Разом з тим, станом на 1 січня 2015 р. фінансові ресурси фонду становили 16,8 млрд. грн., а обсяг депозитів фізичних осіб в банківських установах, які є учасниками Фонд гарантування вкладів фізичних осіб – 382,1 млрд. грн. [5; 6]. Крім того, станом на 10 лютого 2015 р. 34 вітчизняні банківські установи перебувають у стадії ліквідації, у 14 запроваджено тимчасову адміністрацію. Така ситуація зумовлює зростання фінансових зобов'язань, що виникають у фонду перед вкладниками збанкрутілих банків. Саме тому, у січні 2015 р. Національним банком України було надано кредит Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України в обсязі 400 млн. грн.

Політична криза, військові дії на території України, неузгодженість державної політики призводять до економічної кризи та вилучення вкладниками коштів із банківського сектору. Саме тому, у сучасних умовах державі необхідно докласти чималих зусиль для проведення структурних реформ та якісних змін з метою стабілізації економічної і політичної ситуації, підвищення доходів домогосподарств, регламентації діяльності фінансово-кредитних інституцій. Розв'язання цих питань є ключовим для активізації формування заощаджень і повернення заощаджень домогосподарств у вітчизняні банківські установи.

Список використаних джерел

1. Доходи і заощадження в перехідній економіці України / За ред. С. Панчишина та М. Савлука.: Керівник проекту З. Ватаманюк – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 406 с.
2. Банківська система 2015: виклики та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673>

3. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3680

4. Закон України Про систему гарантування вкладів фізичних осіб України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fg.gov.ua/uploads/docs/Zakon_fond_04.07.14.pdf

5. Дані про вклади фізичних осіб в учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб протягом 2014–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/statistics/>

6. Динаміка фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб протягом 2014–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/statistics/>